

הדוקטרינה הגרמנית בשנות ה־30 ביטוי לרמה מערכתית ולמבצעים משולבים

ד"ר טל טובי, היסטוריון. מרצה בכיר
במחלקה להיסטוריה כללית,
אוניברסיטת בראילן

למרות השנים שעברו מאז המבצעים הגרמניים בשנות הראשונות של מלחמת העולם השנייה, עדיין קיים ויכוח מרתק במחקר על הגדרת הדוקטרינה הגרמנית שזכתה לשם בליצקריג.¹ חשוב לזכור כי המושג כלל לא מופיע במסמכים הגרמניים השונים. על פי אחת הסברות, המושג הומצא על־ידי עיתונאי אמריקני, שסיקר את מבצעי המחץ הגרמניים ואת קריסתה המהירה של פולין. האם הייתה זאת דוקטרינה טקטית, שהתפתחה בעקבות חידושים טכנולוגיים ובמיוחד עקב הלוחמה הממוכנת והרדיו? האם הייתה זאת דוקטרינה בעלת מהות אסטרטגית? או שמא פילוסופיה צבאית הקשורה למצבה הגיאוגרפי של גרמניה? האם היה זה מצב שחייב אותה להימנע ממלחמה בשתי חזיתות בו־זמנית, ולפיכך להכריע במהירות אויב אחד עלימנת להפנות את מלוא משאביה, האנושיים והחומריים, אל מול אויב שני?² רוברט צייטנו, מהחוקרים הבולטים של הוורמכט, טען כי החשיבה הצבאית הגרמנית בין שתי מלחמות העולם המשיכה מסורת צבאית תיאורטית, שניתן לעקוב אחריה עד לימיו של פרידריך הגדול.³ כך

אחד הגורמים המרכזיים להצלחה המכרעת של המערכות הגרמניות היה הפעלת מבצעים משולבים כנגזרת של חשיבה מערכתית. לפיכך, ההצלחות של המבצעים הגרמניים בשנים 1939-1941 לא היו מקריות, אלא נבעו מפיתוחה ומהטמעתה של חשיבה מערכתית שהתבססה בצבא הגרמני בשנים שלפני המלחמה

כוחות משוריינים של הוורמכט במהלך מלחמת העולם השנייה, יוני 1942. רובה המכריע של קצונת הלופטוואפה שירתה בקיר (זרוע היבשה) קודם להצבתה בחיל האוויר

בהלכה ובמעשה של הצבא הגרמני בשנות ה־20 וה־30. זאת כאשר באופן מובהק, ההלכה הפכה למעשה במערכות לכיבוש פולין, מערב אירופה ובחודשים הראשונים במערכה נגד ברית־המועצות. כך נוכל לטעון כי הבסיס לתכנון מערכות אלה, והאפשרות להוציא אל הפועל, נעוץ בפיתוח דוקטרינות שדרשו חשיבה מערכתית ומבצעים משולבים.

דוקטרינות אלה פותחו במחצית השנייה של שנות ה־30, תקופה בה טוען נוה כי הגרמנים ויתרו על חשיבה מערכתית. ראשית יש להסביר בקצרה את המושגים רמה מערכתית ומבצעים משולבים. לאחר מכן תיבחן התפתחות הדוקטרינה הגרמנית בתחומים אלה, כפי שבאו לידי ביטוי בשנים שלפני המלחמה.

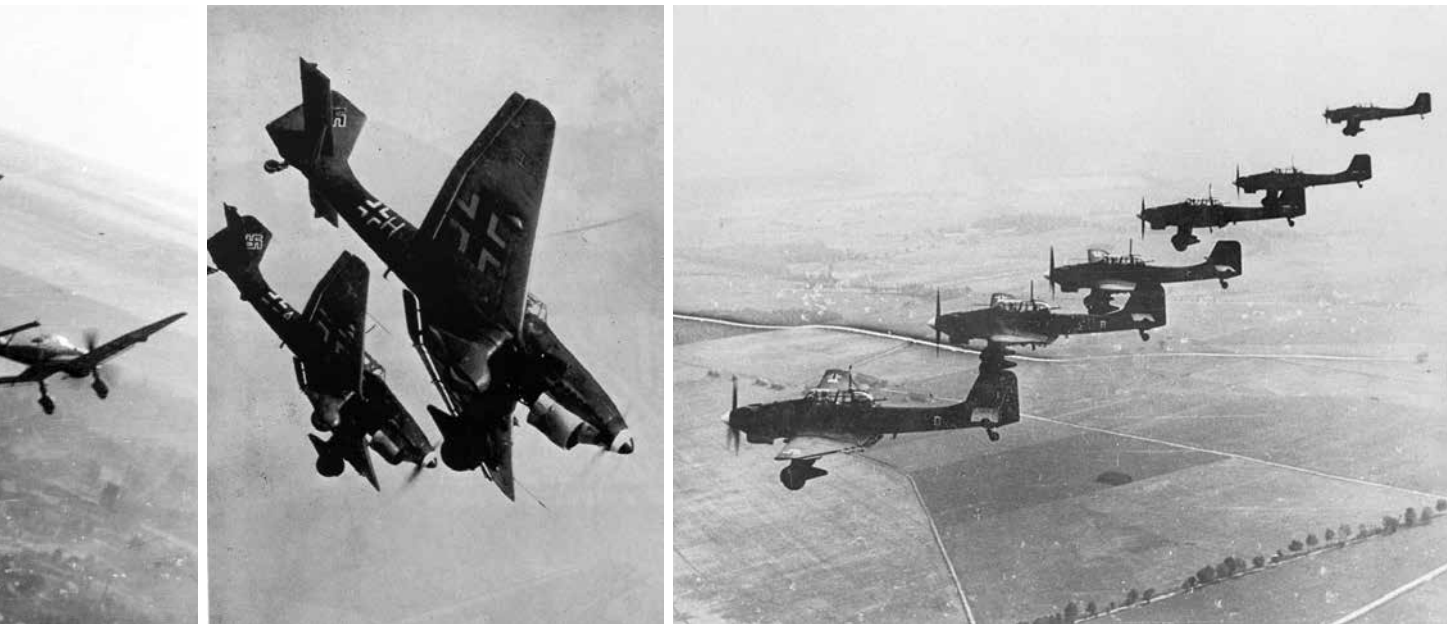
הרמה המערכתית - הגדרה

מילון הצבא האמריקני למונחים צבאיים מגדיר את הרמה המערכתית – "תכנון וביצוע מערכה צבאית על־מנת להשיג את היעדים האסטרטגיים, כפי שהוגדרו על־ידי הדרג המדינית".⁷ הרמה המערכתית היא מתודולוגיה של פיקוד שמטרתיה ופעולותיה מכוונות להוציא אל הפועל את הנחיות הרמה האסטרטגית. לפיכך אין הרמה המערכתית מנותקת מהרמה האסטרטגית אלא כפופה לה. למעשה רמה זו היא חוליה המחברת בין האסטרטגיה והטקטיקה, ויש להתייחס אליה כאל שלב נוסף בתוך רמות המלחמה, ולא לנסות לנתח אותה לפי מודלים מתמטיים או פיזיקליים (למשל תורת המערכות המורכבות או תורת הכאוס), ובוודאי לא לנתק מהמדרג רמות המלחמה.⁸

או כך, דיון על אודות מהות הדוקטרינה הגרמנית מספק עניין עבור ההיסטוריונים הצבאיים עד היום.⁴ אחת הסוגיות הנידונות במחקר היא בחינת הדוקטרינה הגרמנית ברמה המערכתית. ד"ר שמעון נוה טוען, כי תורת הלחימה הגרמנית דרשה ויתור על גישה מערכתית לניהול צבאי, וכי בשנים 1933–1938 עבר הוורמכט תהליך שהרס בצורה שיטתית את תודעת המערכה.⁵

ניתן למצוא חשיבה מערכתית ואת המבצעים המשולבים הנגזרים ממנה, על־ידי דיון בהלכה ובמעשה של הצבא הגרמני בשנות ה־20 וה־30

מסקנתו הגורפת היא שתורת הלחימה הגרמנית נופחה לדרגת מיתוס בעקבות הניצחונות המדהימים של צבא גרמניה בשנותיים הראשונות של המלחמה, ושאינו לדבר על חשיבה מערכתית בכל הנוגע לתורת הלחימה הגרמנית במלחמת העולם השנייה.⁶ מאמר זה יציג תזה שונה מזו של נוה, ויראה כי ניתן למצוא חשיבה מערכתית ואת המבצעים המשולבים הנגזרים ממנה, על־ידי דיון

טוסי הלופטוואפה בפעולה. נקבע כי על מפקדי הכוחות היבשתיים להכיר היטב את מגוון היכולות של טיפוסים המטוסים השונים

אף צבא גדול (במקרה הנדון הצבא הגרמני) לא נכנס למלחמת העולם השנייה עם תורות לחימה וכלי נשק שבאמצעותם פעל במלחמה הקודמת

אם ההגדרה של הרמה האסטרטגית היא אמנות ניהול המלחמה, והרמה הטקטית היא אמנות ניהול הקרב, הרי הרמה המערכתית היא אמנות ניהול הקמפיין

ניתן לפשט עוד את הגדרת הרמה המערכתית ולקבוע, כי אם ההגדרה של הרמה האסטרטגית היא אמנות ניהול המלחמה, והרמה הטקטית היא אמנות ניהול הקרב, הרי הרמה המערכתית היא אמנות ניהול הקמפיין, המורכב מאוסף של קרבות, בזירה גיאוגרפית נתונה ומוגדרת.¹²

תחת פיקודו של מפקד הרמה המערכתית יימצאו כוחות צבאיים מכמה זרועות שייצרו שיתוף פעולה בין שתיים או יותר מהזרועות המרכיבות את הכוחות המזוינים – דבר המבטיח יעילות מבצעית אופטימלית.¹³ שיתוף פעולה זה צריך להביא לאיחוד כל המאמצים על-ידי מפקדה ממונה אחת, במטרה להשיג פיקוד, שליטה ותיאום טובים יותר של מגוון המאמצים והכוחות, ובכלל זה גם המערכת הלוגיסטית התומכת.

התפתחות אמנות המערכה ומבצעים משולבים בצבא הגרמני בין שתי מלחמות העולם

ניתוח המערכות הגרמניות לכיבוש אירופה מספק ערך רב עבור אלה העוסקים בחקר אמנות המערכה. התכנון והביצוע של המבצעים הגרמניים מדגימים היטב את הקשר בין הרמה המערכתית לרמה האסטרטגית, וכן את חשיבות המבצעים

המלחמה היא מאמץ לאומי הדרוש תיאום, החל מהרמה הגבוהה ביותר של עיצוב המדיניות, ועד לדרגי הביצוע הטקטיים. התיאום בין הרמות השונות יתאפשר רק אם כל רמת פיקוד תבין שאין היא פועלת במנותק משאר הרמות בהיררכיית המלחמה. הרמה האסטרטגית נובעת מכלל גורמי העוצמה הלאומית: מדיניים, כלכליים, חברתיים, פסיכולוגיים וטכנולוגיים. לפיכך ניתן להגדיר את האסטרטגיה כאמנות וכמדע של הפעלת הכוחות הצבאיים של מדינה לשם השגת יעדיה הלאומיים, תוך שימוש בכוח או איום בשימוש בו.⁹

ניתן להגדיר את הרמה המערכתית גם כצמצום נקודת המבט האסטרטגית לזירה מסוימת, מוגדרת היטב מבחינה גיאוגרפית, לשם השגת יעדים צבאיים המסייעים להשגת היעדים האסטרטגיים, ומשם להשגת היעדים הלאומיים.¹⁰ כמו כן, ההכנה למלחמה, מנקודת המבט המערכתית, דורשת הבנה מוחלטת של הרמה הטקטית כאשר נקודת המבט של הטקטיקה היא ההתנגשות הישירה בין הכוחות היריבים – שדה הקרב.

אם כן, הרמה המערכתית היא רמת ביניים צבאית שמטרתה להשיג יעדים אסטרטגיים, על-ידי הטלת משימות טקטיות על הגופים הלוחמים, ותכליתה תרגום המטרות האסטרטגיות ליעדים טקטיים בני השגה. ניתן לומר כי תפיסת ניהול המבצעים ברמה המערכתית, היא למעשה סדרה של קרבות אותם ינהלו הכוחות הטקטיים הכפופים לרמה המערכתית.¹¹

על־מנת להשיג שילוביות מלאה ויעילות קרבית סינרגטית, יש לאחד את כל זרועות הכוחות המזוינים לזרוע צבאית אחת

בתקופה שלפני המלחמה היה תהליך בעל היזון חוזר. הפיקוד העליון דרש מבצעים משולבים, כאשר דרישה זו הצריכה פיתוחה של תיאוריה מתאימה

כך נוכל לקבל את טענתו של ההיסטוריון הצבאי, ג'ונתן האוס, כי אף צבא גדול (במקרה הנדון הצבא הגרמני) לא נכנס למלחמת העולם השנייה עם תורות לחימה וכלי נשק שבאמצעותם פעל במלחמה הקודמת. ההבדל נעוץ לדעתו בהיקף השינויים שעשה כל צבא. לדעתו תורת הלחימה הגרמנית לא הייתה מושלמת, אך הקרובה ביותר למציאת פתרונות לבעיות המבצעיות שהתגלעו במלחמת העולם הראשונה. זאת הרבה יותר מאשר הארגון ותורות הלחימה של יריבותיה.¹⁸ הרעיון שמפקד מערכה מסוימת צריך לפעול לפי הרעיון האסטרטגי, אך להתאים את פעולותיו למציאות הצבאית־טקטית המשתנה של המערכה, מופיע כבר בכתביו של גנרל פילדמרשל הגרמני, הלמוט פון מולטקה "הזקן".¹⁹ מולטקה למד היטב את המערכות הצבאיות של פרידריך הגדול ושל נפוליאון, וכראש מטה הצבא הפרוסי השתמש בידע ובניסיון שצבר בניהול מלחמות איחוד גרמניה.²⁰ החשיבה המערכתית המשיכה להתפתח בגרמניה גם לאחר מולטקה, וניתן לקבוע כי היא הדריכה את תוכניות המלחמה של הצבא הגרמני ערב מלחמת העולם הראשונה ואף בזמן המלחמה. לאחר מלחמת העולם הראשונה המשיך הצבא הגרמני לפעול לפי עקרונות החשיבה המערכתית. ראש מטה הצבא, הגנרל הנס פון זקט, הורה על לימוד שיטתי של המלחמה, במטרה ליצור תורת לחימה

המשולבים.¹⁴ לכן לימוד זה רלוונטי גם כיום. בשנתיים הראשונות של מלחמת העולם השנייה הפעילה גרמניה את הזרועות השונות בוורמכט – זרוע היבשה (היר – Heer) וזרוע האוויר (לופטוואפה – Luftwaffe) – שפעלו במקביל נגד יעדים רבים, תוך התקדמות בכמה צירים.¹⁵ בכיבוש נורווגיה, למשל, הפעילה גרמניה גם את זרוע הים של הוורמכט (קריגסמרינה – Kriegsmarine). תכנון המבצעים הגרמני זיהה את נקודות התורפה של המדינות והפעיל נגדן את עוצמתו של הצבא הגרמני, תוך ניהול מערכת פיקוד ושליטה מבוזרת. למעשה נוצר מבנה של פיקוד מוכוון משימה, שתרם לגמישותם המבצעית של המפקדים בזירת המלחמה, כשהמפקדים נדרשים להשיג את היעדים הכלליים שדרשה התוכנית האסטרטגית.¹⁶ התפיסה של פיקוד מוכוון משימה מציינת חשיבה מערכתית, זאת מכיוון שהרמה המערכתית פועלת כמעט באופן עצמאי בתוך מסגרת ההנחיות הכלליות שהוגדרו על־ידי הרמה האסטרטגית.¹⁷ תיאור סכמטי זה של המבצעים מחייב לשאול את השאלה האם אלה התבססו על תיאוריה כלשהי, או שמא היו פרי אלתור של המפקדים הטקטיים? במילים אחרות יש לבחון אם הייתה תפיסה של הרמה המערכתית, שמגולמים בה אמנות המערכה ושל מבצעים משולבים בכוחות המזוינים של גרמניה, קודם לפתיחת המערכות לכיבושה של מערב אירופה.

מורדרנית.²¹ מבין הנושאים שנחקרו יש לציין את שילוב הכוח האווירי במבצעים היבשתיים.²²

מקומה של הלופטוואפה במסגרת הצבאית

החשיבה הצבאית התיאורטית ומשחקי המלחמה עם הצבא הסובייטי, הביאו לפרסומה של הדוקטרינה האווירית של גרמניה ב-1926. לפי מסמך זה לזרוע האוויר היו שני תפקידים עיקריים:

1. סיוע לכוחות היבשה והשתתפות בקרב היבשתי (ארטילריה מעופפת).
2. הפעלת הכוח האווירי במשימות הפצצה אסטרטגיות על ערי האויב.²³

פקודת ההקמה של הלופטוואפה מוכיחה כי כוונת גרמניה הייתה ליצור כוח צבאי בעל פיקוד מאוחד, שיתאם את פעולות שלוש הזרועות. תקנון השרה מספר 16 של הלופטוואפה קבע, כי רק מבצעים משולבים של שלוש הזרועות יביאו להשגת המטרה המערכתית, כלומר שבירת רצונו של האויב להמשיך ולהילחם.²⁴

ב-1935 פרסמו בלופטוואפה ערכון לדוקטרינה מ-1926. דוקטרינה זו התבססה על הנחות היסוד של התיאורטיקן האיטלקי, ג'וליו דואה, שקבע כי מהלך הפתיחה של המערכה חייב להיות השמדת הכוח האווירי של האויב. עוד קבע כי לזרוע האווירית צריכה להיות בלעדיות בניהול המלחמה, זאת על-ידי ביצוע מערכת הפצצות אסטרטגיות, וכי רק בפעולותיה תושג ההכרעה.²⁵ במילים אחרות, דואה ביטל לחלוטין את מקומם של המבצעים המשולבים במלחמה. למרות זאת החשיבה הגרמנית המשיכה בקו לפיו אין לכוח האווירי בלעדיות או עליונות על שאר הזרועות.

הפעלת הכוחות הגרמניים בכלל והלופטוואפה בפרט במלחמת האזרחים בספרד, מדגימה את החשיבה המערכתית ואת המבצעים המשולבים של גרמניה

בשנים 1933–1934 פורסם תקנון הפיקוד על הכוחות, שהיה למעשה הדוקטרינה הרשמית של הצבא הגרמני בראשית מלחמת העולם השנייה.²⁶ הדוקטרינה קבעה באופן מפורש כי לכוח האווירי תפקיד חשוב בקרב היבשתי, וכי הסיוע האווירי ליחידות היבשה יגביר את היעילות הקרבית של המבצעים הצבאיים. כמו כן נקבע כי על מפקדי הכוחות היבשתיים להכיר היטב את מגוון היכולות של טיפוסים המטוסים השונים.²⁷ באופן כללי ניתן לראות בתקנון זה מסמך המעלה על נס את חשיבות המבצעים המשולבים.²⁸

דיון חשוב אחר שהתנהל בגרמניה היה המקום של הלופטוואפה במסגרת הצבאית הכללית: האם תהיה זרוע עצמאית או שמא תהיה כפופה לזרוע היבשה. התיאורטיקן החשוב של הלופטוואפה, גנרל וולטר וובר,²⁹ ששימש ראש המטה הראשון של הלופטוואפה, טען כי כוח אווירי הוא רק חלק ממכלול גדול יותר ושהוא מהווה שליש מכווחה הצבאי של גרמניה. לפיכך הכוח האווירי לבדו אינו יכול

להכריע את המערכה, ומתחייב שיתוף פעולה עם צבא היבשה (ובמידה מסוימת גם עם הצי).³⁰

מבחינה זו, התפיסה המבצעית של וובר שונה לחלוטין מהחשיבה הצבאית בתחום הכוח האווירי באותה תקופה, שלה היו חסידים גם בקרב הקצונה האווירית הגרמנית. זאת בעיקר בשל העובדה כי הוא לא ראה את חיל האוויר כזרוע שתפעל רק במשימות אסטרטגיות, אלא כזרוע שתהווה בהפעלתה מכפיל כוח של העוצמה הכוללת של הכוח הצבאי הגרמני.³¹

תפיסת השילוביות בין ההיר ובין הלופטוואפה

מחקרים שבחנו את התפתחות הצבא הגרמני במחצית השנייה של שנות ה-30 טענו כי הפיקוד העליון הגרמני ערך תוכניות וביצע אימונים על-ימנת ליצור קצונה שתבוא מזרוע אחת, אך תתאמן עם הזרועות האחרות.³² כמו כן, החל מ-1937 החלו הכוחות המזוינים הגרמניים בתמרונים רחבי היקף שבהם השתתפו שלוש הזרועות. המטרה העיקרית הייתה לגרום לכל זרוע להבין את יתרונותיהן ומגבלותיהן של הזרועות האחרות.³³ השילוביות הרבה ביותר הייתה בין ההיר והלופטוואפה. הסיבה העיקרית לכך הייתה האוריינטציה היבשתית המסורתית של גרמניה, כשהכוח האווירי היה למעשה הוספת ממד נוסף ללוחמת היבשה.

הזרוע היבשתית והזרוע האווירית היו קשורות לקורפוס הקצונה של הלופטוואפה מכמה סיבות:

1. רובה המכריע של קצונת הלופטוואפה שירתה בהיר קודם להצבתה בחיל האוויר.
2. ההיר והלופטוואפה החליפו ביניהן קצינים בכירים. בהקשר זה יש לציין כי פון זקט שימר את הידע המבצעי על-ידי השארת כ-180 קציני אוויריה בעלי ניסיון קרבי עשיר בתוך הצבא הגרמני. אמנם עם הקמתו של חיל האוויר הגרמני כזרוע נפרדת ב-1934 היו בו קצינים מוכשרים, אך הם לא היו מסוגלים לשמש קציני מטה לזרוע גדולה. לכן הועברו קצינים רבים מצבא היבשה אל הלופטוואפה.³⁴
3. טקטיקות הצבא נלמדו באקדמיות הצבאיות השונות של הלופטוואפה.
4. טייסות הלופטוואפה הוצבו לטובת צבא היבשה עבור משימות סיוע אווירי, ותוכניות האימונים הגרמניות שמו דגש רב על שיתוף הפעולה בין הלופטוואפה ובין כוחות השריון.³⁵

לפי המסגרת התיאורטית של הלוחמה הממוכנת מבית מדרשה של התיאוריה הבריטית ובעיקר זו של ההיסטוריון הצבאי באויל לידל הארט, הרי שחיל האוויר היה אמור לשמש ארטילריה מעופפת על-מנת לסייע באש לכוחות המתמרנים.³⁶ זאת כיוון שרובה המכריע של הארטילריה עדיין נגררה על-ידי סוסים, ולא הייתה יכולה לעמוד בקצב התנועה המהיר של העוצבות המשוריינות. אחד הרעיונות שעמדו בבסיס התיאוריה הצבאית של לידל הארט, היה הקמתה של דיוויזיה הטרוגנית שתכלול כוחות שריון ורגלים (שינועו על פלטפורמות משוריינות) וכן ארטילריה ניידת, ואל הכוח הקרבי יצטרפו יחידות לוגיסטיקה ממונעות.³⁷ התיאוריות שהתפתחו בגרמניה נוסו במהלך המעורבות הגרמנית בספרד, והלקחים שהופקו יושמו בתורת הלחימה ובמערכת האימונים.³⁸ יתר על כן הפעלת הכוחות הגרמניים בכלל והלופטוואפה בפרט במלחמת האזרחים בספרד, מדגימה היטב את החשיבה המערכתית ואת המבצעים המשולבים של גרמניה.

מטוסי הלופטוואפה במלחמת העולם השנייה. חיל האוויר היה אמור לשמש ארטילריה מעופפת על־מנת לסייע באש לכוחות המתמרנים

בתקופה שלפני המלחמה היה תהליך בעל היוון חוזר. הפיקוד העליון דרש מבצעים משולבים, כאשר דרישה זו הצריכה פיתוחה של תיאוריה מתאימה. התיאוריה שפותחה נוסתה באימונים ובתמרונים כשבצעקותיהם הופקו לקחים הנדרשים, והיכולת המשולבת הוטמעה שוב בתמרונים.⁴⁶ במהלך ההתערבות בספרד והמערכה בפולין היו מקרים רבים בהם הפציצו מטוסי הלופטוואפה יחידות של הצבא. הלקחים נלמדו היטב, והיכולת המשולבת המשיכה להשתכלל במסגרת תמרונים משותפים. זאת בעוד שהלופטוואפה מחייבת את עצמה באופן מלא למבצעים משולבים, ולתכנון מבצעי ההתקפה לעבר המערב.⁴⁷ מלבד מערכת האימונים וכתבת דוקטרינות, ניתן לזהות גם שינוי ארגוני חשוב המעיד על הרצון לשפר את תפיסת השילוביות. ב־1938 הוקמה ה־OKW (Oberkommando der Wehrmacht) – המפקדה העליונה של הכוחות המזוינים, ונוצרה מפקדת־על בפיקודו הישיר של אדולף היטלר שתאם בין שלוש הזרועות: יבשה, אוויר וים.⁴⁸ ראוי לציין כי כיום קיימת אסכולה בחשיבה הצבאית האמריקנית הטוענת כי על־מנת להשיג שילוביות מלאה ויעילות קרבית סינרגטית יש לאחד את כל זרועות הכוחות המזוינים האמריקניים לזרוע צבאית אחת. לפיכך ניתן לראות ב־OKW את תמציתה ואת ראשיתה של החשיבה המשולבת בגרמניה.

סיכום

כוונת המאמר הייתה לבחון את הדוקטרינה הגרמנית קודם למלחמת העולם השנייה, ולטעון כי הורכבה מיסודות מוצקים של חשיבה מערכתית ומבצעים משולבים. הדוקטרינה הגרמנית התבססה על חשיבה תיאורטית וניסיון מעשי שנצברו כבר במהלך המאה ה־19. היא נוסתה בהצלחה רבה במהלך מלחמת האזרחים בספרד, הוטמעה בצבא הגרמני והופעלה בשנתיים הראשונות של מלחמת העולם השנייה. אחד הגורמים המרכזיים להצלחה המכרעת של המערכות הגרמניות היה הפעלת מבצעים משולבים כנגודת של חשיבה מערכתית. הכיבוש המהיר של המערב לא היה מתאפשר ללא חשיבה כזאת, והיא לא הייתה פרי אלתור אלא נסמכה על דוקטרינה שפותחה טרם המלחמה. הצלחתם של המבצעים הגרמניים במערב הביאו את צבאות המערב להבנה כי מבצעים העתידיים חייבים להיות משולבים.⁴⁹ לפיכך ניתן לקבוע כי התפתחות המבצעים המשולבים של בריטניה וארצות־הברית, תוך־כדי עקומת למידה, החל מהמערכה בצפון אפריקה וכלה בזירה הצפון־מערב אירופאית, הייתה אחד מהגורמים החשובים לניצחונן על גרמניה. תהליך מקביל עבר גם על הכוחות האמריקניים שנלחמו באוקיינוס השקט, ובמידה מסוימת גם בצבא הסובייטי.⁵⁰ בחינת המבצעים הגרמניים במערב, לפי ההגדרות המקובלות כיום, תומכת בטענה כי לגרמניה הייתה חשיבה מערכתית, שהדגישה את חשיבותם של המבצעים המשולבים. המבצעים בראשית המלחמה התבססו על יסודות תיאורטיים מוצקים של חשיבה מערכתית, ושילובו של כוח אווירי בתורת המלחמה הגרמנית יצרה את השילוביות. המהות המערכתית לא נוצרה עם הוראתו של היטלר לכיבוש המערב, אלא נבעה מחשיבה תיאורטית שהתפתחה במהלך המאה ה־19 ועודכנה לאור ההתפתחויות הטכנולוגיות והתיאורטיות של המאה ה־20. לפיכך, ההצלחות של המבצעים הגרמניים בשנים 1939–1941 לא היו מקריות, אלא נבעו מפיתוחה ומהטמעתה של חשיבה מערכתית שהתבססה בצבא הגרמני בשנים שלפני המלחמה. החערות למאמר הזה מתפרסמות באתר הוצאת מערכות.

בשנים 1936–1939 נשלחו כ־20 אלף חיילים גרמנים לתקופת שירות שארכה בין חצי שנה לשנה, בספרד. לאחר חזרתם לגרמניה הטמיעו חיילים וקצינים אלה את ניסיונם ביחידותיהם. אמנם השתתפותו של חיל האוויר הגרמני במלחמת האזרחים הספרדית העלתה במערב את תודעת ההפצצות הטרור על מרכזי אוכלוסייה, אך בהיבט הצבאי אחד הלקחים העיקריים היה היעילות במתן סיוע אווירי קרוב לכוחות היבשה, כשמישמה זו הייתה למעשה החשובה ביותר של לגיון הקונדור (כינויו של הכוח האווירי הגרמני בספרד).³⁹ גישת הסיוע האווירי התפתחה בצבאות נוספים בעולם,⁴⁰ אולם ההיסטוריון האמריקני ג'יימס קורום קובע כי תפיסה זו הייתה חלק אינטגרלי בדוקטרינת הלופטוואפה.⁴¹ ההתמחות הגרמנית בסוג זה של משימה הייתה בגלל מחויבות הלופטוואפה למבצעים משולבים, וכבר ב־1935 החל חיל האוויר לאמן את קציניו בשיתוף פעולה עם כוחות היבשה, במשימה מסובכת זו.

הלחימה מול הבסקים במהלך 1937, וההתנסות במתן סיוע אווירי כתחליף לארטילריה לכוחות המתקרמים על הקרקע, דומות לסיוע היעיל והקטלני שסיפק הלופטוואפה לכוחות היבשה הגרמניים במבצעים לכיבוש מערב אירופה. לפיכך אין ספק כי הלקחים מספרד בתחום זה נלמדו היטב. הן על־ידי הלופטוואפה, ששיפרה את יכולות הדיוק, והן של הכוחות היבשתיים שלמדו כיצד להשתמש באופן יעיל בכוח האווירי העומד לרשותם. זוהי למעשה תמצית המבצעים המשולבים. כלומר עוד קודם לפרוץ מלחמת העולם השנייה כבר התנסו כוחות האוויר והיבשה של גרמניה במבצעים משולבים, תוך הפקת לקחים ושיפור היכולות הקרביות בכל רמות הלחימה.⁴² ריצ'רד דיינארדו טוען, כי ערב המערכה בפולין היה הצבא הגרמני הצבא היחיד באירופה בעל דוקטרינה ששילבה את חיל האוויר עם היחידות המתמרנות, ובמיוחד עם כוחות השריון.⁴³ ההיסטוריון האמריקני ויליאמסון מורי מוסיף וקובע כי ערב המערכה על נורווגיה השיגו הכוחות המזוינים של גרמניה יכולת משולבת מלאה.⁴⁴ כמו כן הפעלת הלופטוואפה מדגימה גם חשיבה מערכתית, מכיוון שמלבד סיוע אווירי לכוחות המתמרנים כללו משימותיה של הלופטוואפה הפצצת מטרות אסטרטגיות של האויב, פגיעה בדרכי תקשורת, במרכזי גיוס ובדרגים הלוחמים והלוגיסטיים אשר נעו לעבר קווי החזית. כלל משימות אלה יועדו למטרה אחת – להכריע את האויב יחד עם השמדת הכוחות הלוחמים, בתחום המידי של קו המגע.⁴⁵

